

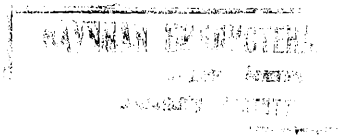
ЛЕОНІД
ЗИМНИЙ

ПОЕЗІЇ

Держлітвидаб України

ЛЕОНІД
ЗИМНИЙ
ПОЕЗІЇ

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
КИЇВ - 1956

ПЕРЕВІРЕНО 04 СІЧ 2019

ВОІН-СПІВЕЦЬ

В липневий день 1941 року група українських письменників залишала Київ, направлялась в розпорядження штабу Південного фронту. Понад тридцять літераторів, одягнених у військову форму, їхали за одержанням призначення на фронт, готові зброєю і словом служити народові, стати на захист рідної радянської землі. В числі добровольців, що поспішали на фронт, був і Леонід Зимний — поет другого літературного покоління, яке виступило в українській повоєнній літературі в кінці двадцятих років і продовжувало творчо формуватися в останньому передвоєнному десятиріччі.

Напередодні війни у Л. Зимного, як і у багатьох його літературних ровесників, творчий доробок був незначний—дві невеликі збірки віршів та видана окремим виданням поема «Штурм шахт». Три збірки ще не принесли молодому поетові широкої народної слави, але його щирий і мужній голос хвилював серця будівників перших п'ятирічок, а крилаті слова пісень славили труд народу, велич радянської Вітчизни, закликали радянських людей зміцнювати її оборону, стояти на варті рідного краю, у всеозброєнні зустрінути чужоземних нападників.

Не залякані —
не боїмось нічого,—
не втомлені ми.
І ніколи нас
сила ворога
не кине на землю
зломленими.

В роки перших п'ятирічок і перед війною Л. Зимний довгий час працював у редакціях газет. Як кореспондент і письменник багато їздив, бував на заводах, шахтах, у колгоспах. Знайомство з життям і людьми підказувало теми, наснажувало творчою енергією. Під час тривалого перебування на Донбасі в 1930 році Л. Зимний написав поему «Штурм шахт» — широкого розмаху поетичний твір про героїчний труд шахтарської комсомольської бригади. В поемі реалістично змальовані картини самовідданої боротьби молоді за вугілля, правдиво передано неспокійний дух комсомольської юності, ентузіазм вихованого партією комсомольського племені. Сміливо, вдаючись до засобів сатири, пише поет про шкідників і бюрократів, гострим словом таврує все те, що шкодить справі соціалізму і заважає про-суватися вперед.

Для свого часу поема Л. Зимного «Штурм шахт» становила певне літературне досягнення, і критика позитивно оцінювала її. Проте Л. Зимному не вдалося всебічно змалювати яскраві, живі образи шахтарів-комсомольців. Сюжетна будова поеми, засоби художнього розкриття позначені схематизмом. Сучасний читач подекуди не відчуває в поемі ритмічної струпкості і мелодійності вірша. Це ж саме можна сказати і про вірші першої збірки «Не в дні ювілеїв». Леонід Зимний належав до лівих течій у поезії, де в умовах становлення ще молодої радянської літератури іноді на-

слідував розхристану форму вірша, підпадав під вплив футуристів, які під виглядом новаторства запроваджували сумнівні експерименти в поетичній формі.

Чуже, унаслідоване, неорганічне для творчості поета незабаром спадає, мов зів'яле листя з дерева. Не випадково, як заперечення не організованому дисципліною ритму віршеві, в творчості поета народжується пісенний струмінь. Цей пісенний стрій вірша відчутний і в ранніх поезіях, і в поемі «Штурм шахт». Запам'ятовуються пісенні рядки:

Гей, ти, вруб,
моя машина вруб,
врізуйся упевнено в заруб!

Через два-три роки після появи поеми тексти пісень Л. Зимного, покладені на музику композиторами, все частіше використовуються в хорових самодіяльних колективах, лунають на колгоспних ланах, в клубах і міських парках. У них — відгомін громів громадянської війни («Чапаєвська», «Пісня про богунця», «Безстрашний начдив»), бойове навчання армії і флоту і готовність радянських воїнів захистити в боях свою Вітчизну («На лінкорі», «Пісня парашутистів», «Авіачастівки»), розквіт радянської України в сім'ї здружених ленінською дружбою народів Радянського Союзу, труд народу («Пісня про Україну», «Колгоспна весільна», «Більшовицькі жнива»). Поет не стилізує, а творчо використовує в своїх піснях елементи народнопісенної мови:

Гей, не яром, гей, не яром,
гей, та й не долиною
колектив пшеницю яру
скошує машиною.

Це рядки із пісні «Більшовицькі жнива». Чудесні слова і музика створили цій пісні у свій час справді

народну популярність. Пісня «Більшовицькі жнива» витримала випробування часу, вона й сьогодні звучить свіжо, ніби в наші дні написана.

Скромним, трудолюбивим, вимогливим до себе і до інших — таким я знав Л. Зимного як товариша і громадянина, поета і критика. Його критичні статті та рецензії, головним чином на поетичні твори, часто з'являлися на сторінках «Літературної газети» і літературно-художніх журналів. З глибоким знанням літературної справи, з хазяйською турботою про нашу літературу, де треба строго, де треба тепло, розмовляв з поетами вдумливий і серйозний критик. А скільки початкуючих авторів відчуло дружню допомогу Л. Зимного, коли він працював літературним консультантом у кабінеті молодого автора...

Мені й зараз бачиться Л. Зимний за столом консультанта: пише листи, розмовляє з авторами. Ніби й зараз чую його неквапливу, розумну мову. На перший погляд зовні суворий і холодний, насправді Л. Зимний був чудесною, щирою людиною. За зовнішньою суворістю, підкресленою великими темними окулярами, була щира душа, билося благородне серце. Теплим словом, дружньою порадою не раз було підтримає, підбадьорить тебе хороший і чутливий друг.

Грянула війна, і ми бачимо Леоніда Зимного в бойових рядах захисників радянської Вітчизни. Відданий народові, поет-патріот іде на фронт, на передову лінію боротьби з фашизмом, словом і зброєю служити Батьківщині як вірний її співець і воїн.

Сумні, тяжкі картини відступу. Нелегко було покидати рідну землю, любими села і міста, милі серцю поля і ріки отчого краю. Та в мужньому серці нема відчаю, полум'яною ненавистю до ворога горить воно, святою вірою в перемогу.

Ще кров'ю залиті дороги
Нам треба в походах пройти,
Та ленінський стяг перемоги
Веде через бій до мети.

В дні війни Л. Зимний — кореспондент армійської газети. Знали й любили воїни спецкора в окулярах і в приношеній шинелі. На передовій, в бліндажах і в окопах притерлася сіра із солдатського сукна шинеля. Матеріал для газети доводилось організовувати на передньому краї, як говорять, діставати з вогню. Приємно і радісно було солдатам у короткі хвилини перепочинку між боями читати на сторінках армійської газети замітки, нариси, вірші про суворі військові будні, про свої вчорашні подвиги. Це про них писав так злагоджено і правдиво капітан Л. Зимний, з яким недавно зустрічалися в бліндажі, ішли на марші, розмовляли на привалі...

Нариси і вірші Леоніда Зимного кликали воїнів на подвиг, запалювали їхні серця вірою в нашу перемогу.

Одними думками й почуттями жили фронт і тил, всі радянські люди в дні війни: «Все для перемоги! Перемогти ворога!» Ці почуття й думи добре передано у віршах Л. Зимного «Лист на фронт» та «О зустріч» (написаний російською мовою). Розповідаючи мужу-воїнові про свою роботу в тилу, дружина бажає для свого чоловіка та його бойових друзів одного:

Тільки й мрій, щоб вас в ці роки грізні
Гріли наша праця і любов,
Щоб, здобувши славу й мир вітчизні,
Ти в наш дім героєм увійшов.

Ніби відповіддю на цей лист звучать схвильовані слова вірша «О зустріч»:

Через пять минут — атака горки,
Может, смерть я встречу впереди...
У меня в кармане гимнастерки
Возле сердца, у моей груди

Карточка, на ней — мои родные.
— Попрощаемся, жена и дочь!
С фотографии они, ну, как живые,
Смотрят на меня сквозь дым и ночь.

Дочке в глаз снежинка залетела
И слезой по щечке потекла...
В бой идем за правое мы дело,
В бой за ваше счастье против зла.

Но не нужно плакать на прощанье,—
Мне не жалко умирать за вас,
Но, прощаясь, верю я в свиданье
После боя в предраассветный час.

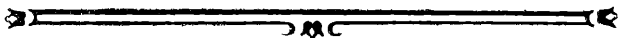
Вірю в нашу перемогу, в торжество життя, в мирний творчий труд народу і розквіт нашої Вітчизни в післявоєнний час були перейняті фронтові поезії, кожен віршований рядок Леоніда Зимного. Але йому не судилося вернутися з війни. В травні 1942 року Л. Зимний не повернувся із частини, яка потрапила в оточення. Разом із бойовими друзями він пробивався на схід, до своїх, і не дійшов. Обірвалося молоде життя, а з ним і недоспівана пісня. Уже посмертно влітку 1942 року в Вороніжі вийшла збірка фронтових віршів Леоніда Зимного «За радянську Україну». Невелика літературна спадщина Л. Зимного — всього чотири збірки. Але кращі його вірші живуть і багато промовляють нашим серцям, вливають в них добрі, високі почуття і думи поета-патріота.

Іван Гончаренко

**НЕ В ДНІ
ЮВІЛЕЇВ**

(1928—1930)

СЬОГОДНІШНІЙ МОТИВ

Перепланували
по-новому ми дні,
як звичайні
площі чи вулиці.
Вітайте ж маршами,
сурми мідяні,
радість
на мільйонах лиць!

Тисячі легкодухих
між нами
огинаються,
в бій не поженеш їх ніяк,
а зрадники
націлюють в спину
ніж нам
несподіваністю
шкідництва і панік.

Не залякані —
не боїмось нічого.
Не відступаємо —
не втомлені ми.

І ніколи нас
сила ворога
не кине на землю
зломленими.

В соцзмаганні
напружуємо м'язи,
організуючи життя
безперервним.
Робітничий клас
країну вивезе
і ні направо
ні наліво не зверне.

За кордон
нафту з механізованого Баку
кинемо в нафтопровід
тисячами цистерн.

Ось вам!
Наслідки більшовицької науки,
наша нафта
на Заході здає іспити екстерном.
Тонни руди
вириємо з Уралу надр.
Землю
примусимо родити вдвоє.
У кожне зусилля
прекрасним кадром
у фільм:

П'ЯТИРІЧКА,
який клас змонтовує,
П'ятирічка.

Це просто і зрозуміло.
Це не казковий
переліт в ірій.
Просто —
героїчне виконання
невідкладного діла —
ЗАМІСТЬ П'ЯТИ РОКІВ —
В ЧОТИРИ.

УДАРАМИ

Зусиллями
робітничого класу
країна рад
вростає
в соціалістичне майбутнє.
Та ще не всі
ті, що
проголосували
ЗА
соціалізм,
до нього йдуть
лабіринтами буднів.
Хіба мало
таких,
що:
— Начорта мені
за соціалізм страждать!
САМЕ
СЬОГОДНІ,
коли маю я
відповідальну ставку,
право
користуватись автотранспортом установи

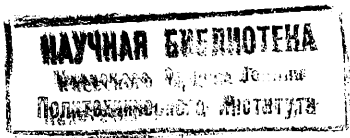
і щороку відвіую Крим?
Хіба мало
хто
спекулює
на
«ми боролись»,
намагаючись
використати
участь свою в боротьбі
як контрамарку
на право
позачергового
входу
в комфортабельні
апартаменти
прийдешнього?

Не мало!

До чорта
таких ще,
переконаних,
що можна дістатись
в соціалізм,
вийшовши
в доброму гуморі
з помірно наповненим шлунком
на «променаж»
по обіді.

Сьогодні

ми
країну кинули
на
труднощів

чергові барикади,
і треба,
щоб наше
соціалістичне змагання
в фортеці
індивідуального добробуту
УДАРИЛО.

НЕ В ДНІ ЮВІЛЕІВ

I

Слів своїх
я не затисну
в зручність
удосконалених шаблонів.
Я не співатиму
в дні ювілеїв
про стрункість шерег і колон.

Багато поетів,
щоб довести свою лояльність,
на пальці спинаються
перед
партією й владою,
«оспівуючи»
в урочистих строфах
поштивих поем
демонстрації і паради.

II

Сьогодні
навіть обивателі,

і ті вже
(хоч і обережно)
на майбутнє моляться
в безпечності
житлокоопівських кімнат,
коли на Заході
в конвульсіях крові й заліза
підводиться
світова революція
крізь упевненість
демократизованих ґрат.
Раднарком і Політбюро
не чудотворні ікони —
нічого
молитись на них
про своєчасне устаткування
на приватних квартирах
соціалістичного комфорту
і одночасно
видурювати в церобкопі зайву пару галош
та зсипати борошно
в канапу розпороту.

III

Ніколи й ніде
репетувати не буду,
що я:
— Першим!
— На перший фронт!! —
під кулі підставляти груди.
Зайві
красиві слова
для тих, хто певний,

що вмере смертю хороброго.
А для багатьох з нас
цілком досить
тільки
не хворіти
в дні мобілізацій
на різні термінові хвороби.

IV

Обиватель звичайний
і обиватель з партійним квитком
не проти боїв за соціалізм.
Не ПРОТИ,
щоб лише
— Не по карточках видавали
мануфактуру й масло,
щоб можна було
не сьогодні,
а ЗАВТРА
за прийдешнє боротись.
А коли жінка його
не дістане батисту на комбіне,
зразу стане для його
помилковою
ВСЯ
наша торговельна політика,
і на завтра
він базарами пожене
чергову
паніку або плітку.

V

СРСР — індустріальна країна,
...Дніпрельстан,

металургійні комбінати,
нафта на Уралі,
аеролінії
через океани й материки,
трактори і комбайни
замість
щіпів і рал.

VI

Я не чекаю перемоги
легкої
й швидко, —
майбутні дні
кривавих зусиль варті.
У мене нема
красивих фраз
для «ввічливої» розмови
з Комуністичною партією.
Знаю —
помиляюсь
й схиблюю,
але чесність і мужність зберіг,
щоб без сумніву йти
за партією
камінням
історичних доріг.

ЖИТТЮ ПОМЕРЛОГО

Пам'яті Віктора Ярини

В кожному
серці
завзяттям відіб'ється
німий салют червоних корогов.
Коли життю померлого солдата
ми свідчимо
пошану і любов.
Ти не перший
владою бактерій
кинутий
за ґрати небуття.
За законами,
які стоять залізно
семафорами
на життєвих путях.
Хай трагедія
розколює мій розум,
гостро входить біль.
Але темна порожнеча туги
не розгорне
наді мною крил.

І тепер,
як і назад століття,
помилку повторюємо уперто.
Цінність кращих
пізнаєм тоді ми,
коли її
підкреслюється смертю.

І на мить
я не спинив стремління,
коли мертво ти
схилився вниз.
В мене в розумі
нема одчаю
і не буде
на обличчю сліз.
Можу щиро
дякувати тобі я
за слова,
що ти сказав востаннє:
«В авангарді лиш
згоряють кров'ю,
настромившись
на багнет шукань.
І коли ти
перед жахом смерті
спиниш поступ
десь на гонах бою,
не горітиме
уже ніколи воля
до життя
великою любов'ю».

Ти солдат.
Твоє життя упало
з гострим дзвоном зламаної криці.

Я іду.
І в захваті змагання
вітром смерті
збуджується міць.
Не балакати
мерцю з живими.
Але звикли через віщось ми,
коли глянем
мертвим
просто в очі,
забуваєм,
що вони німі.
Наші рани...
тихим шовком часу
зашивають непомітні дні.

.
Може...
я тебе
забуду...
може...
Але хочу вірити,
ЩО
НІ!

**ПІСНІ
ПРО ВІТЧИЗНУ**

(1932—1937)

БІЛЬШОВИЦЬКІ ЖНИВА

Гей, не яром, гей, не яром,
гей, та й не долиною —
колсктив пшеницю яру
скошує машиною.

Не дзвеніли рано коси,
не дзвеніли по росі,
ніг женці не били босі
по стерні у поросі.

Від машини степом луни,
а пшениця ж як жива.

Гей, на полі у комуни
більшовицькїї жнива.

Гей, не яром, гей, не яром,
гей, та й не долиною —
добра слава йде не даром
за комбайн-машиною.

Ні тобі складати в копи,
ні ціпами на токах.

Все сама машина зробить
у комунівця в руках.

Від машини степом луни,
а пшениця ж як жива.

Гей, на полі у комуни
більшовицькій жнива.
Гей, не яром, гей, не яром,
гей, та й не долиною —
за комбайном «Комунаром»
все село комуною!
Розляглись пшениці ярі,
розіслалися жита,
в дружній праці комунари
завойовують життя.

Від машини степом луни,
а пшениця ж як жива.
Гей, на полі у комуни
більшовицькій жнива.

КОЛГОСПНА ВЕСІЛЬНА

Наллемо в чарки сповна
золотистого вина,
всім колгоспом вип'єм їх
за здоров'я молодих.

За здоров'я молодих!
Хай працюють на полях
ворогам усім на страх,
Хай заслужують вони
більшовицькі ордени.

Більшовицькі ордени!
Хай їм будуть світлі дні,
повноцінні трудовні,
хай сини у них ростуть,
в школу льотчиків ідуть.

В школу льотчиків ідуть!
Хай їх старість обмина,
хай боїться їх вона,
а любов нехай сто літ
гріє їх, мов сонця світ.

Гріє їх, мов сонця світ!
Зараз треба ж молодим
щось зробить з вином своїм —

хоч і гарне в них вино,
та чогось гірке воно.

Та чогось гірке воно!
Хай і друзі молодих
гарний приклад візьмуть з них
й, одружившись в добрий час,
на весілля кличуть нас.

На весілля кличуть нас!

ЧАПАЄВСЬКА

Степова трава лягає
під ударами підків,—
колчаківців вовча зграя
налетіла із степів.

Позбирав Чапаєв смілих,
і в бурани і в дощі
він водив полки на білих,
сам попереду йдучи.

Перед славним партизаном
вороги відбій сурмлять,
від Уфи й Бугуруслана
довелося їм тікати.

Ворогів поклав немало,
та, знесилившись від ран,
у швидкій воді Уралу
згинув славний партизан.

Бойовий наказ Чапая
знають тисячі бійців:
ми в боях не відступаєм,
розбиваєм ворогів!

* * *

На київських горах Петлюра гуляв
та двісті гармат на горах розставляв.

А богунці далі йдуть
та Петлюру добре б'ють.
Ой, б'ють! Добре б'ють,
відпочити не дають!

Петлюра наводчиків просить стрілять
та мітить в богунців, у Щорса вцілять.

А богунці далі йдуть
та Петлюру добре б'ють.
Ой, б'ють! Добре б'ють,
відпочити не дають!

Злякався Петлюра та й сів на коня,
покинув гармати і втік навмання.

А богунці далі йдуть
та Петлюру добре б'ють.
Ой, б'ють! Добре б'ють,
відпочити не дають!

А Щорс усе далі загонить панів.
виходять дівчата вітати бійців.

А богунці далі йдуть
та Петлюру добре б'ють.
Ой, б'ють! Добре б'ють,
відпочити не дають!

БЕЗСТРАШНИЙ НАЧДИВ

Понад горами і через долини
слава летить до далеких країв,
як на широких полях України
з ворогом бився безстрашний Начдив.

Шлях замітали снігами бурани
там, де на німців із сновських борів
слідом за Щорсом ішли партизани,
перші бійці українських полків.
Там, де з Чернігова в Київ дорога,
Щорс та богунці з боями пройшли
та й за Дніпро, по шляхах перемоги,
бити петлюрівські банди пішли.

А коли тисли ворожі багнети
й падали наші бійці на полях,
Щорс піднімався з ручним кулеметом,
біг у атаку у перших рядах.
Під Коростенем у розпалі бою
вдарила куля Начдива в чоло...
Там, де упав він в траву головою,
кров'ю гарячою степ залило.

Понад горами і через долини
слава летить до далеких країв,
як на широких полях України
з ворогом бився безстрашний Начдив.

НА ЛІНКОРІ

Нам назустріч вітер дужий дув,
крижані краплини дощ ронив,
та не потемнив він блиску дул
і броні іржею не укрив.

Налітає вал на вал,
розгулявся в морі шторм,
силу вод в морях розхвилював
краснофлотський лінкор!

Буре, бий і шли круті вали,
і стіною хай туман іде,—
в бій завжди готові кораблі,
їх комфлот геройський поведе.

Налітає вал на вал,
розгулявся в морі шторм,
силу вод в морях розхвилював
краснофлотський лінкор!

Розгойдайте море, кораблі,
на лінкорі пісня хай пала,
як ми над морями пронесли
наші переможні вимпела.

Налітає вал на вал,
розгулявся в морі шторм,
силу вод в морях розхвилював
краснофлотський лінкор!

Відбивають чітко склянки дзвін,
прапор наш горить над кораблем,
ворог хай пливе з усіх сторін —
все лінкор змете своїм вогнем.

Налітає вал на вал,
розгулявся в морі штормі,
силу вод в морях розхвилював
краснофлотський лінкор!

ПІСНЯ ВИНИЩУВАЧІВ

В небі, де вітер лиш дужий,
вище від хмар і від гір,
сокіл-винищувач кружить,
несе на кордоні дозір.

Ех, бурею мчать наші соколи в бій,
б'є ворогів наш удар вогневий.

Наш удар вогневий!

Ворог нехай не літає
вороном над рубежем,
крила фашистської зграї
у битві ми зріжем вогнем.

Ех, бурею мчать наші соколи в бій,
б'є ворогів наш удар вогневий.

Наш удар вогневий!

Грізні радянські машини
вмий висоту наберуть,
і вороги батьківщини
живими від нас не втечуть.

Ех, бурею мчать наші соколи в бій,
б'є ворогів наш удар вогневий.

Наш удар вогневий!

ПІСНЯ ЛІНКОРА «ПАРИЗЬКА КОМУНА»

Ми із Балтики в Чорнеє море
бойові прапори пронесли,
не спинили походу лінкора
у Біскайській затоці вали.

Ми тут стали на вахту беззмінну —
і в туман, і в зимові шторми
степові береги України
і Кавказ захищаємо ми.

Хай лиш спробують в Чорнеє море
нам ворожі ескадри зайти —
грізним залпом гармати лінкора
проб'ють їхні башти й борти.

Будем бить, як Юденіча били, —
будь готовий на бій, военмор!

Всі республіки нам доручили
нести в Чорнім морі дозор.

Прапор наш на «Паризькій комуні»
пломеніє над синню валів —
це червоні знамена Комуни
несуть по морях кораблі!

ПІСЕНЬКА НАД МОРЕМ

Не окинеш моря зором,
не побачиш корабля,
за любимим военмором
вже давно сумую я.

Скоро, скоро сині води
бистрий крейсер розітне,
і обвітрений походом
милий стріне тут мене.

Сядем ми на скелі, скраю,
там, де дзвінко б'є прибій,
хмари місяць там гойдають,
як ліхтарик золотий.

І за всі ці дні розлуки
одцілує милий мій...
і сердець гарячих стукіт
буде дужчим за прибій.

Милий, сидячи зі мною,
розповість, як в шторм ішли,
як корабль летів стрілою
на запінені вали.

Як вертали з дальніх плавань
наші славні кораблі,

й зустрічать їх вийшли в гавань
всі старі і всі малі.
Розкажу і я по тому,
як чекала ночі й дні...
Як назустріч дорогому
впливала я у сні..
Не окинеш море зором,
не побачиш корабля,
за любимим военмором
вже давно сумую я.

КОСТЕР

Вечорами синіми
літньої пори,
високо здіймаються
в таборах костри.

Ти гори, костер, гори,
іскри кидай догори.

Догори! Догори!

Ти гори, костер, гори!

Полум'я підноситься,
і з усіх кінців
до кострів збираються,
як до прапорів,

Ти гори, костер, гори,
іскри кидай догори.

Догори! Догори!

Ти гори, костер, гори!

Вітром дим заноситься
до високих хмар,
і зірками з вогнища
вилітає жар.

Ти гори, костер, гори,
іскри кидай догори.

Догори! Догори!

Ти гори, костер, гори!

Хай живе, не гаснучи,
полум'я костра
і квітуча молодість —
золота пора.

Ти гори, костер, гори,
іскри кидай догори.
Догори! Догори!
Ти гори, костер, гори!

ПІСНЯ ПРО ВІТЕР

Вітер літом завжди з нами,
з добрим днем вітає він
і зеленими шляхами
проводжає наш загін.

На світанку й вечорами,
над морями й над горами,
вітер з нами, вітер з нами!
Надимає парус білий
і по ріках, по морях,
на високій синій хвилі,
нас катає на човнах.

На світанку й вечорами,
над морями й над горами,
вітер з нами, вітер з нами!
Піднімає він планери
і моделі літаків,
переносить через гори
над вершинами дубів.

На світанку й вечорами,
над морями й над горами,
вітер з нами, вітер з нами!
Він туристів не покине,
а летить завжди разом

і на всіх шляхах країни
обвіває холодком.

На світанку й вечорами,
над морями й над горами,
вітер з нами, вітер з нами!

Вечорами роздимає
в таборах вогонь кострів,
а в походах розвіває
шовк червоних прапорів.

На світанку й вечорами,
над морями й над горами,
вітер з нами, вітер з нами!

**ЗА РАДЯНСЬКУ
УКРАЇНУ**

(1941 — 1942)

ПІСНЯ БОЮ

Фашисти скривавлену зброю
піднесли в злобі проти нас,—
вставай, батьківщино, до бою
і партії слухай наказ.

Вставайте до бою, народи,
ударте повстання мечем —
є щастя на світі й свобода,
і ми їх до вас принесем.

Ще кров'ю залиті дороги
нам треба в походах пройти,
та ленінський стяг перемоги
веде через бій до мети.

Фашисти скривавлену зброю
піднесли в злобі проти нас,—
вставай, батьківщино, до бою
і партії слухай наказ.

ЗА РАДЯНСЬКУ УКРАЇНУ

Дим пожарів пославсь над степами,
У Дніпро кров червона тече,
Хоче владу здобути над нами
Підлий ворог вогнем і мечем.

За Радянську Україну
Будем битись до загину,
І могуча та ясна
Вічно житиме вона.

Та штиками орду озвірілу
Зустрічають вишневі сади,
Тут знаходять ганьбу і могилу
Ті, що з боєм приходять сюди.

За Радянську Україну
Будем битись до загину,
І могуча та ясна
Вічно житиме вона.

Нам доводилось німця вже бити,
І тепер ми б'ємо його знов,
Хай узнають зухвалі бандити,
Як ми платимо кров'ю за кров.

За Радянську Україну
Будем битись до загину,
І могуча та ясна
Вічно житиме вона.

Нашу віру і міць не зламати,
Військо в наступ іде на фронтах,
І гримлять партизанські гранати
В українських степах і лісах.

За Радянську Україну
Будем битись до загину,
І могуча та ясна
Вічно житиме вона.

І, як завжди у грізні години,
Комуністи ведуть нас в бою,
І Росія — сестра України —
Простягає нам руку свою.

За Радянську Україну
Будем битись до загину,
І могуча та ясна
Вічно житиме вона.

Ще широкі воєнні дороги
Нам топтать через наші поля,
Та все ближчає день перемоги,
Коли знову розквітне земля.

За Радянську Україну
Будем битись до загину,
І могуча та ясна
Вічно житиме вона.

НІЧ НА КРАСНІЙ ПЛОЩІ

Не горить сьогодні над Москвою
Веж кремлівських зоряний рубін.
Я проходжу тихою ходою
Біля древніх посивілих стін.

Завтра фронт. На рідну Україну
Ми з Росії зброю повезем.
Може...

І в нічну ясну годину
Я прощаюсь із своїм Кремлем.

О, кремлівських веж висока варта
В неприступнім поясі зубців.
Йшло сюди і військо Бонапарта
І бундючні юрби шляхтичів.

Йшли сюди з Німеччини тевтони,
Білі банди рвались від Орла,
Та від російської оборони
Вся їх сила в землю полягла.

Всі війська несло тут під стіною,
Так, як повинь дужої ріки

До погибелі несе весною
Лід важкий, побитий на шматки.

І стоять ці стіни величаві,
Що звели в наш час зорю ясну,
Наче пам'ятник народній славі,
Перекопу і Бородіну...

Час іти. Вже поїзд під парами,
Армія чекає й наших сил.
Шкода, що не вквітчаний зірками
Над Москвою в ніч цю небосхил.

Та горять п'яти зірок рубіни
В кожній краплі крові, що в бою
Проливають воїни країни
За вітчизну вславлену свою.

Кремль, прощай. Прощай, Москва сувора.
Знаю я: під сявом зірок
Буду я, і, мабуть, уже скоро,
На параді карбувати крок.

ВІДСТУП

Високий явір гору увінчав,
Попід горою розляглося село,
І в зелені нескошених отав
Зміїлось застигаюче срібло.

Прощай, село. Від тебе ми ідем.
Я зором по долині пролетів
І бачив: де не глянеш, в чорнозем
Вп'ялися пальці скрючені мерців.

За кожна хату і за кожний сад
Ми їх тут клали рівно десять діб,
Хай їх не ждуть в Німеччину назад,
Застряг їм в горлі український хліб.

Село в огні. Колгоспний голова
Іде з дідами повз старі плоти,
За ними вслід пожежа, як жива,
Біжить через повітки і хати.

Полк відступив, і тільки трое нас
Лишилось на увінчаній горі
Дивитись, щоб вогонь цей не погас,
Щоб довгий міст у ньому догорів.

Стояли ми на кручі мовчазні,
Руками обіпершись на штики,
І слухали. В далекій тишині
Завили танки, наче ті вовки.

За танками з'явився цеп солдат,
Та підійти ще страшно їм було,—
Вони стріляли у руїни хат,
Снаряди й міни кидали в село.

Внизу під нами розхилився глід,
Згубив разок рубінових прикрас,—
Колгоспний голова і древній дід
На схил зійшли і стали біля нас.

А там бандити лізли у хати,
Але нікому з п'яної юрби
Не пощастило в полум'ї знайти
Багатої України скарби.

Зайнявся міст.

— Гори, сильніш гори!
Шептав дідусь, а ми лягли у рів,
І три гвинтівки вдарили з гори
По тих, хто вогнище гасить хотів.

Вони розбіглись, але трое з них
Звалились в застигаюче срібло.
Ще відгук пострілів над лугом не затих,
Коли над нами небо загуло.

Упала міна. Міст в диму й огні
Злетів і звів палаючі вали,
Колоди чорні, як мерці страшні,
Хитаючись, по течії пливли.

— Прощай, село. Для них згоріло ти.
Для них камінням буде чорнозем.
Та будеш ти, як маківка, цвісти,
Коли ці землі знову ми зорем.

Так проказавши, на коліна став
Спокійний дід, за ним і голова,
І кожний рідну землю цілував,
І щоки їх голубила трава.

І ми пішли. За нами вся гора
Здригалася під вибухами мін.
— Прощатись,— голова сказав,— пора.
Вам треба в полк, а нам в цей ліс, в загін.

Ми обнялись. Ми знали: прийде час —
Ми підем в наступ і на цій горі.
Із лісу вибігши, зустрінуть нас
Колгоспний голова, діди старі.

І в той же день із попелу й руїн,
Де для фашизму й зілля не росло,
Почне вставати, дивом для країн,
Чаруюче колгоспівське село.

ДОЧКА ЕСКАДРИЛЬ

Бомбардувальники стояли в полі,
Тепер воно було — аеродром,
А поруч — балка, в ній старі тополі
Й хатиночка, захована садком.

Ми всі туди ходили за водою,
Була вона холодна, з джерела,
І ранньою чи пізньою порою.
Нам з хати кухлик дівчина несла.

Вся ескадрилья Галочку любила,
І, одпочивши трошки в холодку,
По черзі брали ми її «на крила»
І вихором «літали» по садку.

Був сірий день. В саду червоні рожі
До неба піднімались, як костри.
Підкравшись в хмарах, літаки ворожі
На ескадрилью кинулись згори.

Та яструбки, як завжди, їх зустріли,
І ворог круто повернув назад,

Метнувши бомби, наче чорні стріли,
Куди попало...

На вишневий сад!

Вони упали просто на хатину,
І ми, коли прибігли у садок,
Знайшли лише повиту в дим руїну
І мертву Галочку біля квіток.

Вона лежала поруч з кухлем мідним,
Який для нас виносила завжди.
Напевне, квіти поливала, рідна...
А може, набирала нам води.

Вся ескадрилья у почесній варті
Стояла при уквітчаній труні,
А на світанку —
літаки на старті.
Ми строем пролетіли в вишині.

Знайшли колони, що повзли, як гади,
Вздовж наших милих степових шляхів.
І бомби й кулі там упали градом
На голови заклятих ворогів.

Не скинувши шолома і реглана,
Наш комісар пішов од літака
У той садок...

... — Це їм за все, кохана.
Це і за тебе помста їм така.

І кожний день, коли вертали з бою,
Ходили ми в пустельний той садок

Немов на рапорт.

І несли з собою
Прості букети польових квіток.

Ми збудували пам'ятник, ограду
В хвилини вільні од тяжких боїв.
Він височів над шляхом біля саду,
І напис «ГАЛЯ», наче кров, горів.

...Недавно хтось з проїжджої машини
Спитав тихенько:

— Хто вона така?

І відповів їм комісар частини:

— Це ескадрильї нашої дочка.

ДІВЧИНА НА ВІЙНІ

Тендітна дівчина з блакитними очами
Пройшла з полком важкий, військовий шлях,
Вона не розлучалася з бійцями
В далеких маршах і тяжких боях.

Її нам не доводилось гукати,
Коли бійця вражали вороги,
Сама йшла, хоч рвалися гранати
Її снаряди вибухали навкруги.

Ми бачили, як їй хотілось жити,
Ми бачили і страх в її очах,
Але коли ми йшли штиком разити,
Йшла й вона із сумкою в руках.

Був день важкий. Фашисти скаженіли.
Ми цілий день спиняли їх полки.
Бійці збирали вже останні сили,
Щоб вдержати рубіж біля ріки.

І дівчина-сестра була між нами,
Від втоми плив в її очах туман.

Але встигала подруга бинтами
Спиняти кров з тяжких, численних ран.

Та раптом — розірвалася вража міна,
Вогнем і димом вкрилася гора,
Рукою за поранене коліно
Схопилася наша дівчина-сестра.

Кусала губи, плакала від болю,
Але у неї вистачило сил
Перев'язати рану і поволі
Повзти самій...

Та не назад, не в тил.

Вона повзла туди, де рвались міни,
Де роздавався танків грізний стук,
Де ранені бійці її країни
Чекали ніжних і умілих рук.

Лише тоді, коли наш полк змінили
І ворогів погнала свіжа рать,
Вона, втрачаючи останні сили,
Дозволила себе перев'язать.

Тендітна дівчина з блакитними очами,
Запам'ятаю ніжність я твою,
Хоч ти своїми вмілими руками
Мене й не рятувала в тім бою.

ЛИСТ НА ФРОНТ

Здрастуй, любий.

Над дахами міста,
Під вітрів холодних свист і рев,
Пролетіла осінь золотиста,
Жовтий лист збиваючи з дерев.

Холод крапель чуло мое тіло,
Коли дощ ударив по даху, —
Любий, як тебе шинеля гріла?
Їх же шиють в нашому цеху.

Я згадала вечір той прозорий:
Ешелон тебе на фронт повіз,
Я лишилась і таїла горе.
Скільки пролила ночами сліз.

Я хотіла стрітись з ворогами
Так, як ти, в атаці штиковій,
Жити хотіла тільки між бійцями,
Мріяла лиш про одне, про бій.

Та учора трапилась пригода:
Я з роботи йшла через бульвар,

Розгулялась на землі негода,
Дощ холодний падав з темних хмар.

А назустріч два бійці веселі,
І один сказав:

— Коли б знаття,
Хто пошив для нас оці шинелі,
Я б вже склав подяку до пуття.

Я аж зупинилась в ту хвилину
Й навздогін гукнула жартома:
— Знаю я, товариш, ту дівчину,
Тільки шкода, тут її нема.

Онде в'є димок труба фабрична,
Там працює дівчина, вона
Для шинелей впевнено і звично
Крає гори теплого сукна.

І мене бійці ті попросили:
— Ти до неї, дівчино, сходи,
Обніми і поцілуй щосили,
Передай подяку за труди.

І пішли ті два бійці веселі
До вокзалу. Вслід дивилась я,
Думала про сірі їх шинелі:
Може, справді, котра з них моя.

І мені спокійно й тепло стало,
Я ішла і думала в ту мить:
Раз на фронті битись не припало,
Буду тут бійцям шинелі шить.

Налітає осінь у негоді,
Сірий дощик стукає у скло.
Я ж тут мрію, щоб вам всім в поході
Тепло в ніч холодну цю було.

Тільки й мрій, щоб вас в ці роки грізні
Гріли наша праця і любов,
Щоб, здобувши славу й мир вітчизні,
Ти в наш дім героєм увійшов.

•

О ВСТРЕЧЕ

Через пять минут — атака горки,
Может, смерть я встречу впереди...
У меня в кармане гимнастерки,
Возле сердца, у моей груди,

Карточка, на ней — мои родные.
— Прощаемся, жена и дочь!
С фотографии они, ну, как живые,
Смотрят на меня сквозь дым и ночь.

Дочке в глаз снежинка залетела
И слезой по щечке потекла...
В бой идем за правое мы дело,
В бой за ваше счастье, против зла.

Но не нужно плакать на прощанье, —
Мне не жалко умирать за вас,
Но, прощаясь, верю я в свиданье
После боя в предрассветный час.

Вспыхнула ракета возле горки,
Освещая ряд сгоревших хат,
Застегнув кармашек гимнастерки.
Сжал я крепче верный автомат.

...На рассвете хлопцы отдохнули
В хатке с боем взятого села,
Враг удрал, и не свистели пули,
А метель сугробами легла.

Грелся чай в походном котелочке,
И под хор веселых голосов
Нежно я шепнул жене и дочке:
— Здравствуйте! И жив я, и здоров!

Шел сегодня смерти я навстречу
И смотрел, не дрогнув, ей в глаза,
Дрался я за нашу с вами встречу...
Так я дочке и жене сказал.

Улыбнулись мне они, повертье, —
Или фото озарил рассвет, —
И увидел я — ни страха смерти,
Ни слезы в глазах любимых нет.

Значит, верят: сквозь огонь и беды
Я пройду, хоть умереть готов,
И скажу им в светлый день победы:
— Здравствуйте! И жив я, и здоров!

ШТУРМ ШАХТ (П О Е М А)

Перемога
має дістатися
ТІЛЬКИ НАМ.

Про перемогу
питання
поставлено
рубя.
Так от.
На заводи,
доменним печам,
дайош-но!
Вугілля!
Машина.
Врубова.

Розділ другий

I

Гей ти!
Життя комсомольське
наше ти.
Не життя,
а суцільні фронти,
Наша юність і міць
тоді нащо ті,
коли шукати дірок
під тином.
Не шукати
обхідних стежок.
Коли питання стало, що
треба.

Не залазити на хуторянський стіжок
споглядати нейтрально
небо.

II

— Не поїду!
Ну скажіть мені,
заради чого
маю лізти кротом
у шахти ті
я саме?
Хіба для мене
потрібніше,
ніж для іншого,
верстат міняти
на грубу роботу м'язами?
Не поїду!
Вбийте!
Виключіть!
Нізащо!
Та...
хіба соціалізму
я не буду
й тут?
Вигадали цю мобілізацію
кат зна нащо,
кращу комсу
в шахту
на погибель пруть.
Стрибок.
Метнулися кучері тільки.
Рука і книжка об стіл
торох!

Маєш слово.
(Хоч в обидві руки бери).
Марець на трибуну.
Голова в крісло вмовився.
І далі
збори як збори.
— Товариші!
Дайош Донбас!!
Дайош
ентузіазм мас!!
Сорок мільйонів?
Фронт антрацитовий?
Іду.
Раз я комсомолец бойовий.
Прорив?
Раз плюнути!
Покажемо
героїку
буднів.
Товариші!
Дайош!!
Нальот на рудні!
Зала
відповіла реготом
і миттю Сеньку зі сцени
як змило.
— Має слово...
Ну, тихо там!
Агітпроп осередку
Томило.
— Ясно, що їду,
тільки не базікатиму, як
Сенька.

Треба зробити,
а не то, що «дайш»,
«плюнути раз».

А то наобіцяємо ешелони,
а дамо жменьку.

Запам'ятай, Марець,
оцей мій хороший вираз.

— Така-то справа,
товариші.

Факт,
що я їду.

Коли кличе ЦК,
видно, треба,

Значить, Донбас
дійсно
потрапив у біду.

Донбасові
допоможе комсомолія,
щоб вогонь
не пригас у топці.

Машиною,
ентузіазмом
і волею

ми прорив ліквідуємо,
хлопці.

...ухвалили:
«Заслухавши доповідь
про мобілізацію вугільну,
послати десятиох комсомольців
і одну комсомолку
(Таню).

Політику партії
підтримувати неухильно.

А Шораха
 виключити.
Досить його
 осередкові
попереджати востаннє».

III

В залі вокзалу
 шум.
З зали на перон
 галас.
Виряджати до шахти братву
і Таню
 комса зібралась.
Лише після другого дзвоника,
видно, відкільсь здалека,
Скочив,
 хапаючись
 з візника,
представник О К.
— Ми
 вас дали фронту вугільному
Ми завжди...
 ентузіастам...
 вогонь...
Увірвалась промова.
 Не встиг.
Рушили від перону вагони.

IV

Гей, летіть!

Гей, летіть!

Вагони ті.

Лети,

комсомольська бригада!

Шахти відсталі

підгонити.

Донбас підгонити!

Щоб не плентався

Донбас

десь

ізаду.

Розділ третій

I

З помірним пузом,

в трійці з доброго сукна,

з сусіднього купе

попрохав у Томила сірники,

зиркнув

на Танину коротку сукню

і потер за спиною руки.

— Куди їдете?

Гм...

Товариші?

На шахти?

Донбас, кажете, на вас чекає?

Ну з вашими ручками...
баришня,
каші не звариш.
Чи то, пак, не поженеш вагончика.
Молоді ви,
і від того...
багато запалу.

Та хіба витримати?
Ох, і тяжко ж там.
Надірвете сили молоді
зопалу,
хто тоді
панькатиметься з вами?

— А ви, громадянине,
власне,
хто і звідки?

— Та я...
Я був шахтарем колись.

— А чи не є ви
ворожа розвідка?

Схоже, що ви
налякати мене зтялись.

— Та я...
— Таню!
Та кинь ти втрачати час.

Хіба не пізнала?
Це ж Слота,
Найбільший приватник у нас
і найвидатніша сволота.

.

В купе,
 тримаючи в руках оклунки,
 вмостилося
 три зосереджені парубчаки.
 Підтягли пасками
 порожні шлунки,
 підперли стінами
 плечі й щоки.
 — Хлопці, звідки?
 За чим?
 Куди?
 — Та з села ми, на шахти.
 Зірвалась на ноги.
 — Томило!
 Встань. Хлопців збуди.
 До нас
 з села
 підвалила підмога!
 Оточили.
 — Ну говоріть же,
 як у вас там?
 — Голодні?
 — Беріть їжте, що є.
 — Чому О К не сповістили листом?
 — Чому вас лише троє?
 Лаялись,
 хмурились хлопці,
 чуючи від Семена Редьки,
 як куркулі
 намагалися
 втопити в ложці
 вугільний похід
 у сільському осередку.

Як торочили вони
кожному наймиту,
що половина вмере,
а половина звикне.
Що шахтарі
все життя. не миті,
як звірі живуть
в землянках без вікон.
Що кричав
навіть
дехто з комси:
— Не согласні!
Ні Андрій,
ні Тодось.
Шахта без нас,
мовляв,
не лясне.
Робив же раніше там хтось.
І сміялись задьористо гуртом,
аж схоплювались
розлютовані пасажири з полиць,
слухаючи,
як мобілізованих—
з гармоністом!
проводжав осередок до околиці.

III

Разом з сонцем
стали хлопці
перед вікнами.
Стежили зачудовані
(перший же раз),

як копрами шахт
і териконами
шикувався
по степах
Донбас.

Розділ четвертий

I

Чорне
шахти подвір'я,
незвично сіре
дерев гілля.
Скільки
оком навколо
не мір
все в вугіллі
або вугілля.
В черзі вагони
під естокадами
чекають
на антрацитову пайку.
Домнам заводів,
де ударним бригадам
виготовляти паротяги й гайки.
Естокади,
копри,
терикон.
Натовп шахтарів біля лампової.
Так ось вона шахта.
Ось де воно, кін,
де точаться
за антрацит бої.

жисть любить,
 було б тільки
 льогко жить.
 — Іх!
 Йохаха!
 Сюуурр!
 Фюіть!
 — Товаришу!
 Як до клубу потрапити?
 — До клубу?
 А отак і йдіть звідціля.
 Ну він закритий,
 з осені та й досі,
 якось завалилась там стеля.
 — Ех!
 Шахтьор боси
 і курноси.
 — Іх!
 На обі глази
 коси...

Розділ п'ятий

I

Десятник.
 Не десятник,
 а «бог» на ділянці,
 Точніше —
 людина
 продажна й шкурна,
 та ні чорта не вдіеш,
 до завшахтою Клянца
 підлабузнюється він же не дурно.

— Що?

Вам мало трьох днів науки?
Я ж пояснив.

Розповів про все я вам?
Ну й бери

обушок в руки,
довбайся собі
під забоем сам.

Вивчитеся й так,
не вхопить чортяка.

Мусите й за це мені
скласти подяку.

Втиснулись хлопці
у вогку кліть.

Дав чотири сигнали
стволовий.

І серця всіх
на безконечну мить
грохотом
ударили в голови.

І всю зміну,
лише спустилися вглиб

(Той-таки десятник
дав наряд на роботу),

топтали хлопці
у вагончиках штиб,

добиваючи до цурки чоботи.

Не знали хлопці,
що то не лава —

нещастя,
що не одна бригада

втекла з неї.

Що шахтарі,
впріваючи там
надміру часто,
прозвали її
«ХОЛОДНОЮ ЛАЗНЕЮ».

Розділ шостий

I

В комсомольському колективі
завзято
доводили секретарю,
аж похрипли гортані,
що їх на роботі
на глум взято,
хлопців у шахті,
на естокаді Таню.
— Начорта таке діло!
— Та ми б..
— Та навчіть хоч
тримати обушки та лопати.
Ми ж як дурні
в шахті
топтали штиб
під музику
десятникового мату.
— Нам
бути в авангарді механізації,
а ви нам
вруба дачь не змогли,
тоді як на врубах
літуни й зайці
заганяють машини в могили.

А секретар
знизав плечима,
— Сядьте.
Випийте води шклянку.
Я не можу
допомогти вам
нічим.
Десятник же «бог»
на свою всю ділянку.
На те він
і є спец.
То йому знати,
що, куди й як.
Наказав щось.
Значить, справі кінець.
Виконуй.
А не огинайся...
як деякі.
Єдиноначальство.
О, слово!
Ну... Квит.
Єдине, що можна, так
поговорити
на бюро.
І на знак того,
що кінець візиту,
зосереджено
посунув до каламаря перо.

II

Кинулись хлопці
до партосередку,
оточили
секретарський стіл.

ваших матюків
я ж не відгрібатиму до штреку.
Не можу ж я відлежуватись панком.
Все-таки я з лопатою,
не зі стеком.
Невесело в лаві.
Стомлені всі
далі нікуди.
Рубати не рубають,
мучаться тільки.
Дали замісто тонн
мізерні пуди,
словом,
попливли хлопці...
мілко.
З отвору штреку
десятиконова голова,
і лампа над нею
під покрівлю.
— Ну,
як на антрацит влови?
Чи щоб з півнорми дати,
лишитесь і на ночівлю?
Схилилась покрівля
тяжким небосхилом.
Стиска порода,
вугілля чорний струмок.
Мало нарубали
постаті похилі,
та добре
понатягали
линви думок.
Зібралися
біля Томила до гурту.

— Бачу.

Багатьом «слабо».

Брехня!

Або зробимо лаву

комсомольців варту,

або ж

розіб'ємо у їй руки і лоба.

— А по-моєму,

так просто їхати додому,

певний я,

діла у нас не буде.

Тепер мені вже відомо,

що тут працюють звірі,

не люди.

Поїсть нас шахтарський гробак...

Ось я...

палець розбив...

кричав пробі.

Під три чорти!

Та що я? Собака?

Завтра ж звільнюсь по хворобі.

— Що слабо?

— Що важкувато,

то таки да...

— А по-моєму

довести.

Хоч би що там!

— Хто там мені

слабину закида?

— Звик, чорт,

щоб усе в два щота.

— Ви, хлопці, легше, воно ж...

важко-таки.

Та й нема тобі
ні романтики,
ні героїки.

Тільки й діла:
рубай,
втирай поту патьоки,
ганяй вагончики
та ноги каліч об рейки...

— Ех!
Ти.

Героя липового шмат.

А хто розпинався:
«Дайош. Плюнути раз».

А як впрівати
та погано шамати,
то ти вже
й плітувати з Донбасу?

Товариші!
Досить.
Пропоную... Ось.

Схилив світло
на червоні по білому літери.

ЛАВА ШТУРМОВОЇ КОЛОНИ

Коли ви «за»,
то кожний відмовсь
вчинки й слова
кидати на вітер.
Ухвалюємо лаву штурмовою
чи ні?

Міркуйте.
Щоб не передумувати потім.

швидше промимрив,
аніж розказав.
Про те,
що замість тисячі
шахта дає шістсот тонн,
бо мало що не по сотні прогулів щодня.
Що води не встигають викачувати
камерони,
і дві лави
затопило
лише сьогодні.
Виліз Томило на вікно.
— Товариші!
Сорок мільйонів тонн вимагає країна.
А тут
неполадки, шахту обсіли
як парші.
Треба,
щоб такій роботі
край!
Товариші!
Ударники і ударниці,
Хоч розірватися нам,
а норму дати.
Кожен
рости в собі
бадьорість і міць.
Будь
на фронті вугільному солдатом!
— Бистрий ти
шахтарів учити.
А чи видав норму свою сам?
— Закройся, браток.
Помовчи ти,

Четвертина знову
Порожній вагончик
груди розтина.
Порожні вагончики
п'ють кров.
І щодня так.
Добичі на п'ятак.
Так.

На п'ятак.

Засипається.
Засипається.
Лава комсомольська штурмова.
Душить її
невідомо чия
змова.
День був
звичайний.
Коли коногони відчаянні
Зірвали:

ЛАВА ШТУРМОВОЇ КОЛОНИ

А натомість «вивіску»:

ЛАВА ЗАДРИПАНОЇ ШПАНИ

Мовчки
зірвав Семен.
Мовчки
полізла зміна.
Як в останній,
безнадійний
бій.

В бойовий,
комсомольський
забий.

Розділ десятий

I

В касарні.
Обурення.
Гнів.
Комсомольці
комсомольцями одурені.
Ленінські білети в порохні!
Йї слова
ніхто не сказав,
коли прочитали заяву.
«Нам життя дорожче
за індустріалізацію.
Не хочемо
вважати
на мобілізацію.
Дурень той,
хто тут
без пуття
загубить в шахті
молоде життя».
Лист наліг
вугільною брилою,
і тріснула мужність
дубовою стійкою.
Ще трохи
і впаде
пороху купкою малою

стрімка колона
комсомольської стійкості,
У Тані
незломна віра.
Таня з виру паніки вирине.
Вирине
і бригада,
дай лише їй
підтримку й пораду.
Дай тільки їй
ватажка,
то буде хіба
борня зтяжка?

II

— Здорово!
Товариші шахтарі.
Здорово!
Лава
не найгірша,
хоч і погана.
Та що це ви
понаморщувались,
мов діди старі?
Прямо діди.
Не будь я
забійник Лиган.

Розділ одинадцятий

I

День.
Дні.
Що вчора,
те і сьогодні.

Шахта прогульна,
шахта рвацька,
б'ють сербіяночку
шахтьори хвацько...

II

День.

- Де?
- Брехня!
- А раніше?
- Слабо їм, братва!

Підійшли.

Прочитали.

І аж роти пороззявляли з дива.

Шахтарям.

Ударницям.

Ударникам.

РОБІТНИКАМ.

Зі стіни

докором і викликом

КОМСОМОЛЬСЬКОЮ ЛАВОЮ
ШТУРМОВОЮ
В ВИКОНАННЯ СЛОВА ДАНОГО
110% НОРМИ
ВЧОРА НА ПОВЕРХНЮ ВИДАНО.

— Бачив?

— Да.

Це нам, старим, зап'ята.

— Втерли носа усім хлоп'ята.

— Що ж, діду,

купуйте костюм, юнг-штурм,
та качайте й собі на штурм.

- Ну й що ж?
І піду!
Таки піду старістю.
- Та не йдіть.
Краще...
біжить риссю.
- Ха-ха-ха!
— Хо-хо-хо!
— Хе-хе-хе!
— Сміялись тямить
і дурень кожен,
та діло з дурня
бува плохе.
Ти раніше сто десять вижени.
- Ну, й вижену!
Та хоч і вдвоє!
- Побачимо.
— Ну й побачимо.
— Нема чого й бачити,
тобі ж тільки спати в забої,
надто пика у тебе товста.
- Смієшся?
То піти ж мені
к чорту собачому,
коли
з димом не видам двіста!

III

- Чув?
— Бачили?
— От тобі й комса.
Озадачили!

— Тепер гайку підкрутять і нам
не дадуть
в забутах і штреках
відсипатись панами.

.....
— Оце бахнули!
Оце вдарники.
Хіба й собі...
Розмахнутися
на такий вдарик?

.....
— Під три чорти!
Годі.
Відсипатися мені
в забутті на породі.
Вдарю!
Рубану!
Як слід.
Тріснув...

.....
Пішов
зрушений
над ділом змагання
лід.
...Геї
Давай!
Давай!
Давай!
Не затримуй
там!
Давай!
Та я ж
даю!
Даю!
Даю!

Не за
три
му
ю!

Розділ дванадцятий

I

В касарнях,
на змінних зборах,
ставили на обговорення.
Про ударність лав і пластів,
про ліквідацію
«позапланових хвостів».

В касарнях,
на змінних зборах,
ставили на обговорення.
Підписували
соціалістичні угоди.

Організовували
ударні бригади.

І в касарнях і на змінних зборах
після обговорень.
Угоди підшивались до справ в шахткомі,
за кількість їх
похвалив райком.

Редька, Томило й Таня
оббігали
естокади і лави
до останньої.

— Ударники!
В чім річ?

Держава
чекає на вашу поміч.

Ми взяли ж
зобов'язання на себе.
Щоб не було.
Його виконати треба.
— Товариші.
Шахтарі!
Дайош зрушення!
Дайош вугілля
в надлюдському напруженні.
Вугілля-бо вимагає країна.
Товариші ударники,
По прогулам,
байдужості
Вдар!

II

Не спали ніч
не першу
і не одну,
дома не ночував Лиган.
Останнє напруження
роботу завершує;
вруба
на хороший
з поганого.
Казали:
— Руїна,
— Утиль-залізо.
— Хе-хе-хе,
— Хі-хі, го-го!
Та бригада
із шкіри лізь,
щоб добитись свого,
і за шрубом — шруб.

і обличчя його
було нудьгуюче
і пісне.

Розділ чотирнадцятий

I

Привіт!
Ентузіастам фронту вугільного.
Привіт!
Комсомольцям-шахтарям Донбасу.
Що йдуть до мети неухильно,
в кому запал не згас.
Ви на шахті,
а ми тут дома
робимо роботу свою.
Всі ми —
солдати революції
невідомі,
вкриті
невмирущою славою.
Хлопці!
Не шийте контрреволюції парт-осередку,
поговоріть в райкомі,
словом, де слід.
Збирайте факти шкідництва,
трапляються ж
не зрідка?
Певні ми,
що натрапите
на певні сліди.

Від кожного комсомольця
товариське:
Здорово!
ПЕРЕДАЄ ВАМ ОКРУЖКОМ
КОМСОМОЛУ.

Розділ п'ятнадцятий

I

Постріли.
Постріли.
Паніка.
З лави
до штреку.
Впали ударники
вагоном з рейок.
ПОСТРІЛИ.
ПОСТРІЛИ.
ПАНІКА.
Хто знає, як лава
під обвалом зника?
— Рятуйся, хто може!
— Обвал буде!
Тривогою
стиснуто
серце й груди.
РЯТУЙСЯ!
ОБ!
ВАЛ!
— До чорта...
ентузіазм...
запал...

Ходок забили шахтарі вщерть.

— До штреку!

— До стволу!

— Рятуйся, хто може!

— Товариші...

— Братішки...

— Боже...

ЛАВА СІДА.

У ШАХТІ СМЕРТЬ.

— Хлопці.

А врубівка?

НАША ВРУБІВКА

Назад!

Хто там тікає.

Вертаймо до лави.

Давай лісу!

Мовчи!

Іменем комсомолу.

Лізь!

Постріли.

Постріли.

В лице й за спиною.

ЛАВА СІДАЄ.

Огородили врубівку

стійок стіною.

Машину врятовують,

але хлопцям біда,

кришиться вже зі стелі дрібна порода.

МАШИНУ ВРЯТОВАНО.

Годі!

Назад.

— А конвейер?

Хлопці, вертайся!

За мною!

Комсомольська бригада!
Вернулися комсомольці до лави.
Честь же їм, відважним, і слава...
...сила обвалу
покрівлю пробила.
І...

видали...
на поверхню...
трое...
розплесканих...
тіл...
і зі зламаною рукою Томила.

Розділ шістнадцятий

І

Поховали
бойових комсомольців
при дорозі
за шахтою там...
Може, мати чия
де й помолиться,
за увірваним нагло
життям.
Грав оркестр
марші,
що в них сум
переплівся з певністю.
Лягли воїни в яму
не перші,

молодії шахтарі
умісті.
І схилялися
низько прапори,
віддаючи
останню пошану.
Гей!
Не битиметься
юнацьке горе
об могилу,
сльозами не зрошену.
Пішла бригада
на наряд
до шахти.
Але
хто ж то
забуде шлях той?
Хто забуде
ту скроню розбиту,
і надгробок — зорю
з антрациту?

Розділ сімнадцятий

I

— Об чім замислився, коногонє?
Яка забурилася думка?

Кинь!

Ти ж не хлопець —
вогонь.

I...

переказувала, щоб ти вийшов,
Дунька.

Одчепись!
Не хлопець я, а падлюка...
Ти бачив.
Рвонули
під обвал
вони як?
А я ж сам одного
колись...
штовхнув у люка
та сміявся з його переляку.
Це ж я писав:
«Лава задрипаної шпани».
Сміялись ми, хлопці,
та сміялись рано.
У тії братви
міцні по-шахтарському спини.
У них руки
в мозолях і ранах.
І гад я буду.
І вбий мене парою,
Коли я не піду
і не скажу їм:
— Товариші.
Та невже-таки
вам я не пара?
Хіба мене
не назвете своїм?
Увірвав коногон
промову палку.
Одягся. Пішов.
Спокутувати свою провину.
А в касарні
палка перепалка.

Вагончиком .

по схилу

як

двине.

Той за,

а той проти.

І з піною коло рота

аж кидається

на товариша й друга.

Мовляв:

«Робити їм в золотій роті».

Та ба!

У більшості на думці друге.

Завзято боронив комсу

бурильник Рій.

Одному лише не довів,

що вони герої.

— Ну чекай-но!..

Я тебе перекрию.

Ось!

Об'являюся

перед усією касарнею

першим ударником.

І викликаю

тебе, зачуху.

Не схочеш.

Сам доведеш,

що тобі місце

на псарні,

болонкам

за вухами

чухать.

Розділ вісімнадцятий

I

Замість бригади
в касарні щодня.
Тільки шестеро і одна.
В лікарні один.
Смертю хоробрих
загинуло трое.
Трое зрадило.
І щодня
о дванадцятій годині
Тільки шестеро
рубає в забої.

II

Та хоч там як,
хоч що там.
Тримається першим забій штурмовий.
Не:
Як раз плюнути.
Не:
В два щота.
А з кров'ю і біллю,
крізь байдужість і змову.
Тільки й втіхи,
що стало
ще три лави ударних,
що були ті зусилля тяжкі не марні.
І ще...
на всю шахту
ударний один
коногон
чортом ганяє
понад норму вагони.

III

Рубають,
РУБАЮТЬ

ударники без утоми.
Та більше ніж їх
прогульників по шахті ника.
Шістсот тонн
в місяці тому,
майже сімсот в цьому.
Та до тисячі.
шахта не доскочить ніяк.

IV

Таки шахта прогульна,
таки рвацька.
Правда,
б'ють сербіяночку там
хвацько.
Та там завзяття
розмелюють
байдужості жорна,
ну й котиться шахта
на дошку чорну.

V

Лаялася
Лиганова дружина.
— Чи більше за всіх
треба тобі?
Таке життя,
ніби я й не одружена.
Все одна
добу по добі.

— Зв'язався старий з малими,
не вилазить з шахти
по дві зміни.

І сам тягнеться,
немов мало нам.

Ой!
Людоньки,
біда мені з ним!

.....
Всміхнеться.
Кине шахтарського дотепа.
По-о-суне
навпростець
через обмерзлу стерню.
Дивлячись по часові
куди треба,
або на шахту до хлопців,
або ж у касарню.

Розділ дев'ятнадцятий

I

В нарядній:

Наказ
За числом N
Звільняються
за спізнення на наряд,
за заявою техника Пряда.
Комсомольці:
Керман Петро і Редька Семен.
Крапка.
Підпис.
Дата.

II

Вскочив
до касарні Редька.
— Хлопці!
Танька...
зрадила осередок!
Вчора.
Ввечері
втекла.
... підвівся,
як дев'ятий вал,
думок
громохкий
обвал.

III

Ніч.
За вікном
терикон куриться.
Третя зміна
під забоями довба пласти.
Хіба кожний з нас
долі не скориться
й зуміє
перед нею
не впасти?
Суворе й повчаюче
таке
життя нам.
Тільки вчитись
у нього зумій-но

І ніколи
«наша жисть
не жестянка»,
і ніколи
не ціна їй
«з копійку».

IV

Слухав Томило насторожену тишу.
Чув.

Не спить ні один з братви.
— Хлопці!

Бачу я, чим хто дише.
З кого хочете
приклад брати ви?

Комсомольці!
Розкисли!
Розплакались дрібно.

Може й ви
надумали утікати?

Може, країні
вугілля вже менше потрібно?

Може, розігнати
комсомольські бригади?

Що ж, хлопці,
тікайте, хто куди хоче!
Плюньте у вічі,

У вічі і лица забитим.
А я...

Хай я буду
проклятий тричі!

Коли до загину
не буду
пласти тут бити.

— Томило, замовч.
Мовчи, любий товаришу!
Не втечу.
І ніхто не втече.
Вірю!
А коли що...
я того сам рішу
і могилу йому
в шахті вирию.
— Хлопці!
Товариші!
Друзі мої!
Життя мое
антрациту й забою.
Молодість
і сили свої
я не даром
витрачаю в бою
Слово комсомольця!
А я не даю його марно.
Не залишу я шахти добром.
Доки шахта
не стане
по-справжньому
ударна.
З червоною зорею
над копром.
— Нехай ще мало
для штурму нас,
але...
«Сил наших
золотий запас
вугілля
рве як фугас».

І пісню колон штурмових
з слів нових
кинула в світ штурмова колона.
І в тій пісні
дизертирам прокльони і відважним привіт.
Ніч.
Касарня.
Комса в пісні машинній завойовує
вугільний світ.

ВРУБОВА ПІСНЯ

Гей ти вруб,
моя машина вруб,
врізуйся
упевнено в заруб.
Ми щодня
в забоях у боях,
за червоні зорі
на копрах.
Ти, забійник,
обушком удар,
більше сили й певності
в удар.
Ми і вруб —
це буде фронт один,
фронт ударників
і фронт машин.
Панікери й боягузи,
цить!
Врубуйся, машино,
в антрацит.
В нас вогонь завзяття
не пригас,

ми з прориву
вирвемо Донбас.
Гей!
Давай!
Давай.
Давай.
Давай!
Не затримуй врубові,
давай!
Я ударник,
не здаю в бою.
Не затримую —
даю.

Розділ двадцятий

I

Червоний куточок.
Президія.
Аудиторія
насторожена і тривожна.
На сцені зав
і інженера з центра постать поважна.
— Мусимо
спинити розробкою шахту.
Вона не рентабельна.
Вона вся того не варта,
що вам за місяць
нараховує табельна.
Вугілля в шахті таке,
що його на смітник лише.

Словом, шахта
на ладан дише,
і трест ухвалює
шахту
спинити...
— Почекайте спинять!
Підожди ти...

Нежданою
на сцені Таня.
— Товариші!
Це пісня його остання.

І він
і інженер цей —
ШКІДНИКИ...
— Мі-ліція!
Заарештуйте її!
Це наклеп!

Заарештуйте!
Вона треп...
— Валяй, говори!
— Наша!
— Наклеп!
— Закройся, папашо!
— Товариші!
Товариші!
Слово!

— Бери її!
Бий!
В мою голову.
— За шахту брехня!
— Сам на ладан!
— З самого порохня!
— Товариші!
СПОКІЙ.

УВАГА, ТОВАРИШІ!

В такому галасі каші не звариш.

— Хто ви?

Звідки?

Геть з шахти!

Мі-лі-ція!

Сюди!

— Заспокойтесь.

А міліція таки дійсно...

сюди.

Читайте мандата:

Робітничо-Селянської Інспекції.

Розділ двадцять перший

I

— Ми з Лиганом змовились обое,
що будемо стежити

на кожній ділянці,

в майстернях,

на естокадах,

в забої

за десятником «богом»

і завом Клянцом.

Лиган з Роєм

облазили всі штреки старі,

з маркшейдерівського бюро

добули папери.

Лазили скрізь,

де шахтарі

й ногою не ступають тепер.

Ну й упевнились,
та сказали й мені,
що розробка
від найбагатшого пласта
вбік зверта.

Що ми тепер зава
тримаємо в жмені
й можемо посадити до
«конверта».

То я й поїхала до РСІ.
А що не сказала — пробачте.

Певне, лаяли мене,
друзі, дуже?

Отакі-то діла, як бачите.
Тільки поправляйся тепер,
Томило, друже.

— Здорово комсомольці!
Здорово!

Ну так що ж?
Виходить, що діла не погані?

Ей-ей!
Не будь я забійник...

Тьфу!
Не будь я
ваш інструктор Лиган.

II

Вийшли
з суворої кімнати К К.
Перезирнулись.
Схилили лиця додола.

Чи ждали вони,
що їх така
чекала доля?

Але гасло підхоплене:

— Дайош тисячу!
Здобути.

Останню сотню!

Дезертував

ще один комсомолец,

писав,

що нудно йому й невесело.

Що він богу героїки

молиться,

а її всю

подіями знесло.

Що коли комсомольців у лаві вбило,
коли завшахтою

штовхав

у вир,

на дно.

Це захоплювало,

і він ішов за Томилом.

А тепер він...

не може...

нудно...

А бригада працює,

йде першою,

даючи країні

вугілля сотні тонн.

І ніхто вже

не зриває тепер:

ЛАВА ШТУРМОВОЇ КОЛОНИ

Можна б

писати про долю кожного,
про героїв і одну героїню.

Можна б заримувати почуття ніжні,
або ж весняні горіння.
Та для того треба охоту мати
і в події любов пропихати
без вагання.
А я всіх їх хотів бачить солдатами,
що коли хороші, а коли то й погані.
Бо ж не шукав я нечуваних слів,
ситуацій, героїв
і рим.
Щоб писати поему — шахтарям.

Кінець поеми

!

ВУГІЛЛЯ
ДОМНАМ ДАЄМО,
ЩЕ Й БІЛЬШЕ ДАМО,
КОЛИ МАЛО.
НА ТЕ Ж МИ
Й ДО ШАХТИ ЙДЕМО,
ЩОБ МАЛА КРАЇНА МЕТАЛ!

З М І С Т

	Стор.
<i>Іван Гончаренко</i> — Воїн-співець	3
НЕ В ДНІ ЮВІЛЕЇВ (1928—1930)	11
Сьогоднішній мотив	13
Ударами	16
Не в дні ювілеїв	19
Життю померлого	23
ПІСНІ ПРО ВІТЧИЗНУ (1932—1937)	27
Більшовицькі жнива	29
Колгоспна весільна	31
Чапаєвська	33
Пісня про богунця	34
На київських горах Петлюра гуляв	35
Безстрашний Начдив	36
На лінкорі	37
Пісня винищувачів	39
Пісня лінкора «Паризька комуна»	40
Пісенька над морем	41
Костер	43
Пісня про вітер	45

ЗА РАДЯНСЬКУ УКРАЇНУ (1941—1942)	47
Пісня бою	49
За Радянську Україну	50
Ніч на Красній площі	52
Відступ	54
Дочка ескадрильї	57
Дівчина на війні	60
Лист на фронт	62
О встрече	65
ШТУРМ ШАХТ (Поєма)	67

Редактор *Ігнатенко Г. Г.*
Художник *М. Т. Корміло*
Художній редактор *К. К. Калугін*
Техн. редактор *Г. Є. Поліщук*
Коректор *Є. Г. Тарасевич*

*

Леонид Зимний. Избранное.
(На українском языке)

*

БФ 19317. Здано на виробництво 26/VI 1956 р.
Підписано до друку 1/XI 1956 р.
Формат паперу 70×⁹²/₃₂. Папер. арк. 2,062.
Друк. арк. 4.826+1 вкл. Обліково-видав. арк. 2,608.
Ціна 2 крб. 85 коп. Замовлення 732. Тираж 2000.

*

4-та поліграффабрика Головидаву Міністерства культури
УРСР, Київ, пл. Калініна, 2.

W

JOHN BIRNBEIN

M

258